

Stanovisko Rady pro výzkum, vývoj a inovace

k „Návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2011“ (výdaje na výzkum, vývoj a inovace na rok 2011 s výhledem na léta 2012 a 2013)

Ministr financí předložil na schůzi vlády dne 8. září 2010 jako bod B2 „Návrh zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2011 včetně rozpočtové dokumentace“.

V části výdajů na výzkum, vývoj a inovace ministr financí provedl řadu zásadních změn oproti návrhu Rady pro výzkum, vývoj a inovace¹ a to jak pro rok 2011, tak ve střednědobém výhledu na léta 2012 a 2013. Změny zvyšují výdaje jediné kapitoly – Akademie věd ČR, ale snižují výdaje pěti dalších kapitol.

Změny navržené MF (tis Kč) oproti návrhu Rady:

Kapitola/rok	2011	2012	2013
AV ČR	+ 400 000	+ 637 791	+ 761 720
MK	- 200 000	- 237 791	- 261 720
MPO	- 200 000	0	0
GA ČR	0	- 100 000	- 200 000
MŠMT	0	- 200 000	- 200 000
MV	0	- 100 000	- 100 000

Vláda projednávání návrhu ministra financí dne 11. září 2010 přerušila s tím, že bude pokračovat v jeho projednávání dne 22. září 2010. Vzhledem k dopadům návrhu MF na český výzkum, vývoj a inovace v příštích třech letech svolal předseda Rady, premiér P. Nečas na 17. září 2010 mimořádné zasedání Rady, které přijalo následující stanovisko.

Stanovisko Rady k:

I. Vázání prostředků na výzkum, vývoj a inovace v roce 2010

1. **Výchozí stav.** K 31. prosinci 2009 činily nečerpané prostředky na výzkum, vývoj a inovace ve státním rozpočtu celkem přes 4 mld. Kč (4 029 606 tis. Kč, z toho v kapitole MŠMT 2 752 775 tis. Kč a MPO 1 051 706 tis. Kč). Všechny prostředky MPO a většina prostředků MŠMT (2 046 878 tis. Kč) byly určeny na spolufinancování operačních programů OP PI, OP VaVpI, a OP VK. Ostatní nečerpané prostředky byly určeny na programy a další aktivity, kde došlo k posunu jejich zahájení a poskytovatelé se zavázali je vyčerpat na původní účel v r. 2010.
2. Vzhledem k situaci s příjmy státního rozpočtu v r. 2010 rozhodla vláda svým usnesením ze dne 28. července 2010 č. 552 o krácení výdajů o 5,3 % v r. 2010. Toto krácení ale neproběhlo u všech kapitol stejně.
3. Největší dopady mělo krácení výdajů v r. 2010 v kapitole **MŠMT**. Výdaje na výzkum a vývoj byly kráceny o 0,5 mld. Kč (523 481 tis. Kč – **4,8 %**) a další 2 mld. Kč byly kráceny u dotací na VŠ. MPO výdaje letošního roku nekrátilo, požadované snížení bylo dosaženo u nespotřebovaných výdajů. U **AV ČR**, která rozděluje prostředky pouze na výzkum a vývoj, činilo krácení jen **2,5 %**, tj. 128 761 tis. Kč.

¹ Návrh Rady ze dne 20. srpna 2010 zasláný MF podle bodu III usnesení vlády ze dne 11. srpna 2010 č. 563, kde vláda uložila „předsedovi vlády, aby Rada pro výzkum, vývoj a inovace předložila ministru financí do 23. srpna 2010 strukturu výdajů na výzkum, vývoj a inovace podle jednotlivých rozpočtových kapitol a závazných ukazatelů na rok 2011.“ Úkol byl 20.8. 2010 splněn, MF tyto výdaje rozepsalo jednotlivým resortům a teprve dodatečně navrhuje zásadní změny.

Usnesení Rady

Rada konstatuje, že **vázání prostředků státního rozpočtu v r. 2010 se ve výzkumu, vývoji a inovacích projevilo negativně zejména u výdajů MŠMT, kde společně s krácením výdajů na vzdělávací činnost dochází u vysokých škol k celkovému snížení prostředků o více než 2,5 mld. Kč. Toto krácení se projeví v dalších letech a přímo ohrožuje plnění jedné z pěti priorit programového prohlášení vlády – reformu terciárního vzdělávání. Rada současně upozorňuje, že většina výsledků základního výzkumu je tvořena na vysokých školách.**

II. Výdajům na výzkum, vývoj a inovace na rok 2011

S návrhem MF v části výdajů na výzkum, vývoj a inovace na r. 2011 Rada pro výzkum, vývoj a inovace zásadně nesouhlasí, protože:

1. Návrh MF výrazně snižuje prostředky na celý výzkum s výjimkou AV ČR (od vysokých škol až po podniky, od základního až po bezpečnostní výzkum). **Politickou odpovědnost za důsledky těchto ad hoc změn ale neponese ministr financí, ale vláda jako celek a zejména premiér jako předseda Rady pro výzkum, vývoj a inovace**, která podle zákona vládě členění těchto výdajů navrhuje.
2. Návrh MF poskytuje v r. 2011 AV ČR a jejím ústavům výrazně více prostředků, než o kolik původně žádala (o 173 mil. Kč/r) a než kolik institucionálně získala v letošním roce (o 173 mil. Kč/r). *Snížení účelových výdajů (a tím i celkových výdajů) AV ČR v letech 2011-2013 totiž není dáno jejich krácením, ale tím, že program „Nanotechnologie pro společnost“ (2006-2012,) schválený ještě vládou premiéra Paroubka, v současné době již postupně končí. O tyto prostředky, které AV ČR dosud poskytovala na projekty všem výzkumným organizacím včetně VŠ, se AV ČR oproti letošnímu roku zvýší vlastní institucionální výdaje pouze ústavů AV ČR.*
3. Návrh předložený MF zásadně **snižuje účelové výdaje** resortů, o které **všechny výzkumné instituce soutěží**. Návrh MF naopak **zvýšuje institucionální výdaje AV ČR**, jejichž výše je stanovena zákonem o státním rozpočtu (**jsou dány rozhodnutím vlády**) a které pak **rozděluje ústavům AV ČR samo vedení AV ČR podle svých vlastních kritérií**.
4. Ústavy AV ČR i podle návrhu Rady celkem získají v roce 2011 **od státu na výzkum a vývoj více prostředků než letos**. Zvýšení navržené MF znamená, že AV ČR získá v r. 2011 ze státního rozpočtu na úkor ostatních částí výzkumu celkově **400 mil. Kč**. Prostředky, které ústavy AV ČR získají v soutěži s vysokými školami a resortními výzkumnými ústavami z jiných kapitol vzrostou minimálně o 500 mil. Kč².
5. Minulá vláda dne 5. října 2009 zápisem ze schůze vlády přijala následující závazek *„Rozpočtový limit pro kapitolu Akademie věd pro roky 2011 a 2012 bude upřesněn s cílem nesnižovat podíl finančních prostředků pro Akademii věd a její ústavy za předpokladu přijetí odpovídajících celkových transformačních opatření v oblasti vědy a výzkumu v ČR.“*). Tento závazek (vedle toho, že byl přijímán ve zcela jiné rozpočtové situaci a při jiných prioritách vlády vč. tehdy deklarovaného zvyšování výdajů na výzkum) měl **podmínku, která dosud nebyla splněna**. Transformační opatření bude muset i vzhledem ke svému programovému prohlášení navrhnout až současná vláda a budou se muset týkat všech částí výzkumu a vývoje včetně AV ČR (viz výše).
6. Stejně jako u jiných kapitol je v kapitole AV ČR prostor k úsporám. V letech 2000 – 2009 podle výročních zpráv AV ČR **výrazně vzrostly ty výdaje AV ČR, které jsou zadávány externím firmám** – např. investice (o 203 % na **1,5 mld. Kč/r**), nákup služeb³ (o 260 % na **1,0 mld. Kč/r**) aj.

² Přesná částka závisí na výsledku probíhajících negociací, uvedeny jsou projekty k nimž bylo vydáno rozhodnutí.

³ Jde o služby bez energií, vody, paliv atd. Největší položkou jsou nespecifikované „ostatní služby“ ze 827 mil. Kč/r.

7. V letošním roce provedlo MF **audit kapitoly AV ČR a zejména jejího servisu** – Střediska společných činností AV ČR⁴. Výsledky tohoto auditu nejsou ani Radě, ani vládě známy. **Návrh ministra financí na výrazné navýšení prostředků AV ČR v tomto kontextu znamená, že za jejich dosavadní čerpání nese ministr financí plnou věcnou i politickou odpovědnost** (a to bez ohledu to, v jakém členění vláda návrh rozpočtu schválí
8. **Snížení výdajů navržené MF bude mít silně negativní dopad zejména na vysoké školy, na které vláda ve svém programovém prohlášení klade značný důraz** a to včetně výzkumu a vývoje (reforma terciárního vzdělávání je jednou z pěti priorit vlády).
- Vysoké školy (kromě již dříve navržených snížení výdajů na vzdělávání o cca 2,0 mld. Kč/ a o 0,5 mld. Kč/r na výzkum) by podle návrhu MF přišly v roce 2011 o další prostředky. **Z uvedených částek, zvyšující podle návrhu MF celkové příjmy AV ČR a jejich ústavů ze státního rozpočtu, by nejméně polovina byla na úkor vysokých škol.**
9. **Krácení podle MF se v r. 2011 netýká jen MK a MPO resortů, ale postihuje meziresortní průřezové programy:**
- a) Snížené výdaje **MK** byly určeny na program „NAKI“⁵ (navrhované snížení o 200 mil. Kč, tj. o 60 %). Snížení by **postihlo zejména VŠ**, u kterých jsou důvody očekávat, že budou hlavními příjemci podpory. Navíc by se změnila oborová struktura výzkumu a vývoje - jde o jediný program pro společenské a humanitní vědy týkající se využití jejich poznatků v praxi (např. technologií pro záchranu kulturních památek).
  - b) Snížené výdaje **MPO** byly určeny na spolufinancování projektů výzkumu, vývoje a inovací v Operačním programu Podnikání a inovace. Bez ohledu na to, zda byly v minulosti všechny projekty vybrány správně, je spolufinancování OP PI závazkem ČR a snížení o 200 mil. Kč znamená, že nebudou realizovány projekty za 2,66 mld. Kč (u OP PI je 50 % financování ze soukromých zdrojů).
10. **Snížení účelových výdajů na program MK „NAKI“⁵ o 60 % již v r. 2011 pouze škrtnutím výdajů v rozpočtu rovněž odporuje předpisům ČR i EU (vláda musí podle zákona č. 130/2002 Sb. schválit změnu výdajů na program současně se změnou jeho cílů a dalších náležitostí a současně musí být podle nařízení Komise /ES č. 794/2004 tato změna předem oznámena Evropské komisi, která rozhodne, zda změnu akceptuje nebo zahájí nové notifikační řízení).**
11. Rada jako orgán odpovědný za návrh rozpočtu výzkumu, vývoje a inovací **postrádá důvody, které vedly Ministerstvo financí k radikální změně názoru na strukturu finančních prostředků na výzkum, vývoj a inovace mezi 2. a 31. srpnem 2010.**

Usnesení Rady

Rada zásadně nesouhlasí s ministrem financí navrženým zvýšením výdajů AV ČR v r. 2011 o 400 mil. Kč (tj. o 173 mil. Kč více než požadovala) a se snížením výdajů MPO a MK, o 400 mil. Kč, které postihne zejména méně rozvíjené regiony ČR a vysoké školy (projekty MK). Rada současně upozorňuje, že nebyly naplněny předpoklady uvedené v předmětném prohlášení vlády ze dne 9. října 2009.

Rada žádá svého předsedu, premiéra P. Nečase, aby na jednání vlády dne 22. 9. 2010 prosazoval stejný přístup ke všem výzkumným institucím a navrhl vzhledem k nutným úsporám ve výši 1,2 mld. Kč na r. 2011 oproti již přijatým závazkům vlády krácení ve stejné výši 4,55 %.

⁴ SSČ – vlastní a spravuje mj. budovu AV ČR (ta již nepatří AV ČR a je jí pronajímána), 2 zámky, bytové družstvo atd.

⁵ NAKI - Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity

III. Výdajům na výzkum, vývoj a inovace v střednědobém výhledu na léta 2012 a 2013

S návrhem MF v části výdajů na výzkum, vývoj a inovace ve střednědobém výhledu na léta 2012 a 2013 Rada pro výzkum, vývoj a inovace zásadně nesouhlasí, protože vedle výhrad uvedených k výdajům na r. 2011 se přidávají další negativní dopady:

1. Návrh MF poskytuje **AV ČR výrazně více prostředků, než o kolik původně žádala a než v institucionální podpoře získala v letošním roce** (v r. 2012 o **421 mil. Kč** a v r. 2013 o **551 mil. Kč**).
2. Návrh MF dlouhodobě zásadně mění strukturu českého výzkumu, aniž by proběhla diskuze o cílech změn, jde o „škrťreformu“ zafixovanou i pro další roky:
  - a) Snížené výdaje **MK** byly určeny na program „**NAKI**“⁶ (navrhované snížení o 238 mil. v r. 2012 a o 262 mil. Kč v r. 2013). Progresivní snížení znamená de facto ukončení programu, rezignaci na aplikovaný výzkum společenských a humanitních vědách a tím i snížení výdajů na základní výzkum v těchto oborech (rozvíjet pouze světové poznání bez ambice k využití výsledků je v jejich současném rozsahu cca 12 % státních výdajů na výzkum nadále neudržitelné).
  - b) Snížení výdajů **GA ČR** (o 100 mil v r. 2012 a o 200 mil. Kč v r. 2013) z **cca dvou třetin rovněž pocití vysoké školy**, které ve srovnání s ústavu AV ČR získávají více prostředků v soutěžích o grantové projekty základního výzkumu (54 % . 37 %). Ohroženy jsou zejména **nové projekty**, které měly od r. 2012 navázat na program Centra základního výzkumu, který jako jediný v ČR výrazně podporoval **mladé vědce**.
  - c) Snížení výdajů **MŠMT** (o 200 mil v r. 2012 a o 200 mil. Kč v r. 2013) by bylo podle rozhodnutí ministra školství buď plně nebo nejméně z jedné poloviny **promítnuto do výdajů na výzkum na vysokých školách**.
  - d) Snížení výdajů na bezpečnostní výzkum **MV** (o 100 mil v r. 2012 a o 100 mil. Kč v r. 2013) se rovněž netýká pouze organizací MV, ale celé řady dalších oblastí – od jaderné bezpečnosti (SÚJB) až po vysoké školy.

Usnesení Rady

Rada zásadně nesouhlasí s ministrem financí navrženou změnou střednědobého výhledu výdajů na VaVaI na roky 2012 a 2013.

Rada žádá svého předsedu, premiéra P. Nečase, aby na jednání vlády dne 22. 9. 2010 prosazoval střednědobý výhled výdajů na r. 2012 a 2013 v Radou navržené struktuře (podle bodu III usnesení vlády ze dne 11. srpna 2010 č. 563). Budoucí úpravy střednědobého výhledu musí vycházet z nezbytných změn celého českého výzkumu a jeho struktury podle programového prohlášení vlády a nemohou tyto změny finančně i věcně předurčovat.

V Praze dne 17. září 2010

---

⁶ NAKI - Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity